

Runa

Abonneer u nu op de Karakter Nieuwsbrief.

Ga naar www.karakteruitgevers.nl;

 www.facebook.com/karakteruitgevers;

 www.twitter.com/UitKarakter en:

* ontvang regelmatig informatie over de nieuwste titels;

* blijf op de hoogte van speciale aanbiedingen en kortingsacties;

* én maak kans op fantastische prijzen!

www.karakteruitgevers.nl biedt informatie over al onze boeken, Nova
Zembla-luisterboeken en softwareproducten.

Kijk op www.karakteruitgevers.nl/errata voor
eventuele aanpassingen of aanvullingen op deze titel.

Vera Buck

R
UN
A

Karakter Uitgevers B.V.

Oorspronkelijke titel: *Runa*

Original title: RUNA by Vera Buck

© 2015 by Limes Verlag, a division of Verlagsgruppe

Random House GmbH, München, Germany

Vertaling: Corry van Bree

© 2016 Karakter Uitgevers B.V., Uithoorn

Opmaak binnenwerk: Michiel Niesen/ZetProducties

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer

Omslagbeeld: © Getty Images / Bill Wunsch

ISBN 978 90 452 1166 4

NUR 305

Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Opdracht van de verteller

*Voor M. Lecoq, aan wie ik dit verhaal te danken heb,
en voor Runa, aan wie ik het verschuldigd ben.*

Maxime Chevrier
12 december 1903

PROLOOG

Ik haalde diep adem toen we ons opstelden en ik zelf zag wat er eerder, tijdens het omkleden, fluisterend aan elkaar was doorgegeven. Tweehonderddertien bezoekers. Het getal had de ronde gedaan, was van mond tot mond doorgegeven als een gefluisterde canon. Het had de koorknappen, de pastoor en uiteindelijk de kapelaan bereikt, die het register zwieriger opensloeg dan hij anders deed. Tweehonderddertien bezoekers in de Saint-Médard. Zo groot was mijn eerste publiek dus.

‘Alles in orde, Maxime?’

Ik kon alleen knikken terwijl ik lucht in mijn wangen blies en door mijn mond uitstootte alsof ik een blaasbalg was. Ik zocht mijn vader en ontdekte hem achterin bij de deur. Hij had zijn handen voor zijn lichaam verstrengeld en zag er nietig uit. Misschien had ik liever gehad dat hij niet was gekomen. Gustave legde zijn hand op mijn schouder en bracht zijn mond zo dicht bij mijn oor dat ik kippenvel kreeg.

‘Maak je geen zorgen. Je kunt bij het “Minuit Chrétiens” gewoon een beetje zachter zingen.’

Ik perste mijn lippen op elkaar en knikte. Gustaves woorden klonken als een verzoek. Zijn hand liet een brandende plek op mijn huid achter toen hij zich had omgedraaid.

Hij kon net zomin als de anderen weten dat er vandaag geen ‘Minuit Chrétiens’ gezongen zou worden. Dat er in plaats daarvan een vernissage gepland stond, die het vermogen had om de orde in Parijs binnen één nacht volkomen te ontregelen.

Ik balde mijn handen tot vuisten, ging op mijn plek staan en deed mijn ogen dicht. De stemmen in de kerk stierven weg. Daarna begon het hoesten en keelschrapen, de een na de ander kuchte nog een keer voordat de stilte definitief neerdaalde. Ik hoorde het bloed in mijn oren ruisen en de storm rond de kerk gieren. Gustave stond naast me. Ik had het fijn gevonden als hij mijn hand had vastgepakt.

Het was precies halfelf toen we het lied aanhieven. Het eerste hoogtepunt van de heilige mis. Alles verliep volgens plan. De orgelklanken dreunden uit de orgelpijpen. Ze daverden door het kerkschip, botsten tegen de muren en werden teruggekaatst naar de kerkgangers, die hun gezangboeken pakten. Er waren niet voldoende boeken voor iedereen, maar daar was een regeling voor getroffen. Enkele van de boeken waren naar de zijkanten doorgegeven en bevonden zich nu in handen van de bezoekers die stonden, zo ver ging de naastenliefde in elk geval met Kerstmis. Ik rekte mijn hals om naar mijn vader te kijken, maar het was inmiddels donker in het achterste deel van de kerk. De hoge kandelaars waren naar voren gedragen en verlichtten het koor, het altaar en de eerste bankenrijen. In het resterende schemerdonkere deel van de kerk was het licht net voldoende om de noten en de tekst op de pagina's te ontcijferen. 'Dans une étable obscure'. Achteraf gezien had ik de titel van het lied niet beter kunnen kiezen. *Dans une étable obscure* – in een donkere stal.

De eerste kerkgangers ontspanden hun gelaatstrekken toen het knapenkoor begon te zingen. Ik hoorde hoe Gustave samen met de anderen de coupletten aanhief die we samen zo vaak hadden ingestudeerd. Maar de bezoekers in de kerk begeleidden hen niet. Onzeker braken de jongens hun gezang af, de een na de ander, alsof ze verdronken in de verbijstering die zich door de kerk had verspreid. Alleen het orgel dreunde verder, tot ook de organist merkte dat er iets niet klopte. Een enkele fluittoon bleef tussen de kerkbanken hangen, vervormd en duister als de regels waarnaar de mensen starden.

Over het lied was een tekst geschreven, met inkt die zwart was als de bloemen van het kwaad. Een boodschap, zinnen, een gedicht. Ik voelde een huivering door mijn lichaam gaan toen ik zag dat meerdere mensen zich over de gezangboeken bogen. Uit de ontstelde stilte groeide gefluister.

DEEL I

Ontdekkingen

‘Misschien had ik eerst proeven op dieren moeten doen. De meest geschikte, kalveren, waren vanwege de kosten echter moeilijk te verkrijgen en te onderhouden, waardoor ik – met welwillende toestemming van de medisch directeur – mijn experimenten in het openbare vondelingentehuis in Stockholm begon en van plan was om daarna misschien experimenten op dieren uit te voeren.’

Carl Janson (1891),
Zweedse arts

Marguerite Desens was in de stal van haar eigen boerderij haar onschuld, haar kind en haar leven verloren. Allemaal in dezelfde paardenbox, maar niet op hetzelfde moment. De weduwnaar leidde Jori langs de paarden en varkens terwijl hij de belangrijkste gebeurtenissen in het leven van madame Desens in omgekeerde volgorde opsomde: in 1881 overleden doordat ze tijdens het uitmesten in de tanden van een hooivork was gevallen, een tragisch ongeval. Acht jaar eerder een miskraam door de trap van een paard. En in 1873 de verwekking van het kind dat ze was verloren. De boer leek in gedachten verzonken. Van alle drie de gebeurtenissen had de laatstgenoemde waarschijnlijk de meest blijvende indruk op hem gemaakt.

De varkens staken hun koppen tussen de houten planken door, knorren hoopvol, en verdrongen elkaar. In Parijs leerde je al snel wat je moest doen om de beste plek bij het vreten te bemachtigen.

Een paar meter verder stonden de paarden. Jori keek over de lage houten wand. Bij de aanblik van het smerige stro wilde hij zich het tafereel dat de boer hem had beschreven liever niet voorstellen.

‘Hoelang bevindt ze zich hier al?’ vroeg hij om naar de eigenlijke reden van zijn bezoek terug te keren.

‘Drie maanden. Sinds ze de keukenstoelen stukgeslagen heeft.’

‘Sluit u haar hier al drie maanden op?’

De boer haalde zijn schouders op. ‘Ze is gestoord,’ zei hij terwijl hij met zijn rechterwijsvinger rondjes naast zijn slaap draaide, alsof Jori dat nog niet wist. Jori rook de vieze adem van de boer toen die zich vertrouwelijk naar hem toe boog en keerde zich van hem af.

Monsieur Desens duwde de houten deur aan het eind van de stal open, en Jori volgde hem naar een ruimte die vol stond met zakken en werktuigen. In het halfdonker zag hij een oude paardenploeg en

een smalle trap die naar de zolder leidde. Die was niet veel breder dan een kippenladder. Het was in deze ruimte koeler dan in de stal en het rook er naar stof, leervet en varkens. Monsieur Desens wees naar een hok onder de trap, waarin hij een paar jaar geleden konijnen had gehouden.

‘Daarin?’

‘Het is groter dan het lijkt. Ik kan haar tenslotte moeilijk alleen laten met de zeisen en de ploeg.’

Jori probeerde zijn gezichtsuitdrukking neutraal te houden. Hij had gedacht dat de tijd waarin geesteszieken geketend in stallen werden opgesloten voorbij was.

‘Open de deur maar.’

‘Dat mag u zelf doen,’ zei de boer. Hij sloeg zijn armen over elkaar alsof hij aan tafel zat en schoof zijn handen onder de door zweet gevlechte oksels. ‘Ik ben blij dat ik haar naar binnen gekregen heb.’

Jori draaide zich geërgerd om en liep naar de trap. In het hok leek alles rustig. Hij streek over het ruwe hout. Het hok deed hem aan vroeger denken. Hij had met zijn ouders op een kleine boerderij in Finsterhennen gewoond, niet te vergelijken met de omvang van deze hoeve. Ze hadden alleen een paar koeien, konijnen en kippen gehad om in hun eigen behoeften te voorzien, en een paard dat de ploeg kon trekken. Maar de geur was hetzelfde geweest als op deze boerderij. Samen met de werktuigen, de bedompte lucht en de schaduwen deed het Jori aan zijn ouderlijk huis denken – zelfs het feit dat in deze stal een vrouw was gestorven. Ze hadden misschien meer met elkaar gemeen dan hij prettig vond, Jori en boer Desens.

‘Wees voorzichtig,’ zei de boer, en Jori kromp ineen. ‘Ze is gestoord, zoals ik al zei.’

Jori trok een gezicht. ‘Bent u bang voor uw eigen dochter, monsieur Desens?’

De boer vond het niet nodig om antwoord te geven. Hij had de betere positie, achterin tegen de muur. Jori bekeek het slot op de deur van het houten hok. Het was een eenvoudig houten blok dat met een spijker aan het kozijn was bevestigd zodat je het kon draaien en van de deur kon schuiven. Ze waren in alle landen hetzelfde, deze sloten

waarachter dieren werden opgesloten – of kinderen.

Jori liep naar de zijwand en keek door een kier tussen de houten planken. Binnen was het donker. In het spaarzame licht dat tussen de kieren doordrong, zweefden stofdeeltjes. Ze vormden lichte strepen en losten daarna op in de duisternis, als een pil die je in een glas water had laten vallen. Verder was er niets te zien. Als zich een mens achter deze planken bevond, dan lag diegene tegen de wand waar Jori bij stond, het hok bood geen andere verstopplekken. Jori keek naar beneden en zag een bos bruin haar in de kier tussen hok en vloer. De zieke lag vlak voor zijn voeten.

‘De burens keken al vreemd.’ Er klonk zoveel koppigheid in de stem van de boer dat je de opmerking met enige welwillendheid voor een rechtvaardiging zou kunnen houden. ‘Als je een krankzinnige op je boerderij hebt, kun je net zo goed een besmettelijke ziekte hebben. Zo iets is overal bekend.’

Jori schoof de houten grendel weg. De deur was slordig getimmerd en wiebelde toen hij hem vastpakte. De onderrand liet een halfronde kras achter op de vloer, waaraan opgedroogde konijnenmest kleefde. Jori kneep zijn ogen tot spleetjes en keek in de duisternis, maar zelfs nu zag hij niet meer dan de vage omtrek van een lichaam dat tegen de zijwand zat, een blote voet en haren. Een lok hing aan een knoest van het ruwe hout, waarschijnlijk was de zieke langs de wand naar beneden gegleden. Jori had tijd nodig om te herkennen wat voor en wat achter was. Het hoofd wees naar de achterwand, die ingedeukt leek door de trap, het linkerbeen was onder het lichaam getrokken, het rechter- naar voren gestrekt, in de richting van de deur. Pas nu Jori min of meer een vrouw in de gestalte herkende, besepte hij dat hij niet naar de naam van de zieke had gevraagd.

‘Hoe heet ze?’

‘Marguerite. Net als haar moeder.’

‘Hmm.’ Jori had het onaangename gevoel dat moeder en dochter niet alleen de naam, maar ook hun lot met elkaar zouden delen als hij de jonge vrouw niet zo snel mogelijk uit deze stal zou bevrijden. Hij duwde voorzichtig met zijn schoen tegen haar rechterschoen, die ze terugtrok als een slang die je met een wandelstok prikte. Jori hoorde haar adem-

haling. Marguerite Desens had zijn aanwezigheid geregistreerd.

‘Kan ze praten?’ vroeg hij over zijn schouder terwijl hij zijn aandacht bleef richten op de gedaante in het halfdonker.

‘Geen idee, ik geloof het wel. Maar er komt alleen onzin uit haar mond. Gaat u haar niet onderzoeken?’

Jori boog zich naar de zieke toe. Zijn blik viel op de lege houten kom die naast de zoom van haar rok lag. Haastig in het hok gesmeten en blijkbaar net zo haastig leeggegeten.

‘Wanneer heeft ze voor het laatst gegeten?’

‘Gisteren.’

‘Vandaag nog niet?’

‘Ik voer haar ’s avonds samen met de anderen,’ zei de boer, waarbij hij achterwege liet of hij daarmee de andere kinderen of de dieren bedoelde. In de belendende stal klonk het knorren van de varkens. ‘Is ze door de duivel bezeten?’

Jori kwam overeind, zo goed als dat in het hok ging, deed een stap naar voren en duwde nog een keer met zijn schoen tegen het lichaam van de vrouw, zachtjes, op de plek waar hij dacht dat haar heup zich bevond. Ze gaf mee, Jori hoorde haar kreunen, daarna was het weer stil in het bedompte hok. Hij keek naar het verwarde haar en de kromming van de wervelkolom. Door de duisternis en het gebrek aan ruimte was het onmogelijk om een diagnose te stellen.

‘Ik denk dat ze hysterisch is. Dokter Charcot zal haar in de kliniek nader onderzoeken. Ik ben hier alleen voor een eerste rapport.’

‘Ik betaal niets, zoals ik al zei,’ antwoordde monsieur Desens, die waarschijnlijk was gealarmeerd door het woord ‘rapport’. Hij wist er alles van. Je had voor van alles ineens een rapport nodig, zelfs op een varkensboerderij.

‘Ja, monsieur, dat hebt u gezegd.’

‘Ik betaal niets.’

‘U betaalt niets. Het rijtuig komt over ongeveer een uur om haar op te halen.’

‘Mij best.’ Het klonk zo onverschillig dat Jori zich naar de boer omdraaide. De man had zijn handen nog dieper onder zijn armen begraven en zijn lippen getuit.